

KÖZJÁTÉK

Magyar hangszer, magyar tánc – tárogató

Tárogatószóra kardtáncot (hajdútáncot) járó katonák Kapronca vára előtt.
Justus van der Nypoort rézmetszete, Anthon Ernst Burckhard von Birckenstein
Erzherzogliche Handgriffe című könyvéből (Bécs, 1686)

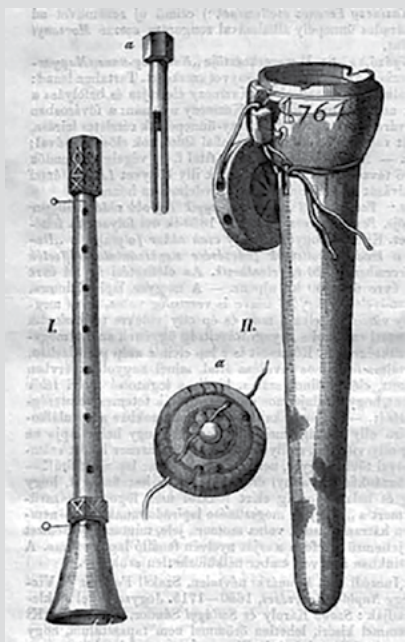

Két lovas zenész: körtrombitás német és kucsmás magyar huszár tárogatóval (rézmetszet, 1689)

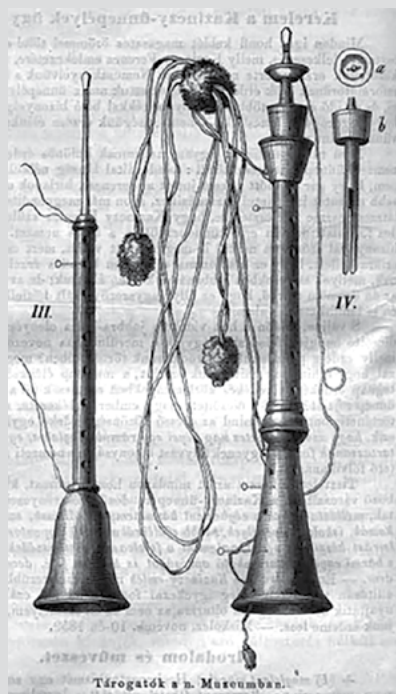
„Legnemzetibb hangszerünk a tárogató. Korhadt öblében évszázados keservek, rég lezajlott csaták emlékei, rég porladó hősök harci kiáltásai szunnyadnak. [...] a nemzeti lélek [...] évszázadokon át a tárogató hangjain keresztül ontotta felénk minden bánatát és örömét. Ezért a legmagyarabb hangszer a tárogató.” (Haraszt Emil, 1918)

„Tudjuk, hogy a XVIII-ik század elején Rákóczi seregeinek hadi zenekaraiban a főhangszer a tárogató volt. Apor Péter és Cserei Mihály munkáiból tudjuk, hogy e század második felében még keresztelők, esküvők, temetések és minden ünnepélyes alkalomkor fújták a tárogatót.

A magyar nemzeti muzeum régiségtárában őrzött tárogatók nagyrésze is e korból való. Az egyiknek tokján az 1761. évszámot látjuk.

Tárogató és tokja a n. Múzeumban.

Tárogatók a n. Múzeumban.

A Nemzeti Múzeumban őrzött tárogatók
(a Vasárnapi Újság 1859. november 20-i számából)

A szentkorona visszahozatalakor 1790-ben még minden megyei bandériumnak volt tárogatósa. [...]

Történelmi adataink vannak reá, hogy még a II-ik Lipót koronázásakor 1790-ben, Fuchs Ferencz egri érsek beigtatásakor 1804-ben, Fischer István ugyancsak egri érsek székfoglalásakor 1807-ben és gróf Károlyi Lajos abauji főispán installációjakor 1830-ban, Palugyai Imre nyitrai püspök beigtatásakor 1839-ben s hasonló ünnepélyes alkalmakkor másutt is szerte az országban fújták a megyei bandériumok előtt a tárogatót.

Az 1848–49-iki szabadságharc alatt több honvéd zászlóalj zenekarában is voltak tárogatósök, sőt itt-ott az országban egészen az 1870-es évek végéig fújták a régi tárogatót egyes toronyőrök. [...]

Végül még annak magyarázatával tartozunk, hogy a tárogató egy és ugyanazon szerkezet mellett miért készült három arasz nagyságú kicsiny sip formától a közel 2 méteres oboj formáig annyi különböző nagyságban.

Erre a kérdésre, a mely a tárogató ügyének tisztázása körül oly sokszor felmerült, azt hisszük igen könnyű a magyarázatot megadni.

Ugyanazt a hangszeret erősebbé, tehát nagyobbra is kellett csinálni ha a szabadba hadcsapat számára, a csaták zaját túlharsogni készítették, vagy ha tánczenére szánták. Vagyis kellett ilyeneket, mint minden fuvó zenekarban a vékony prim hangtól a mély bassusig leszálló hangskálával készíteni. Innen magyarázható meg, hogy a tárogatót hol hadi obojnak, hadi tárogatónak, hol pedig vagylagosan, tárogatónak vagy török sípnek hívják.” (Szendrei János, 1911)